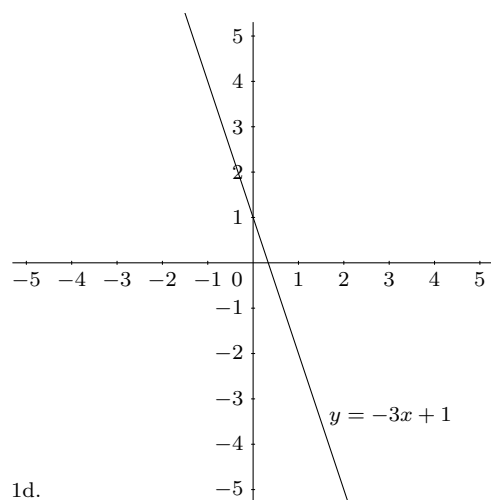
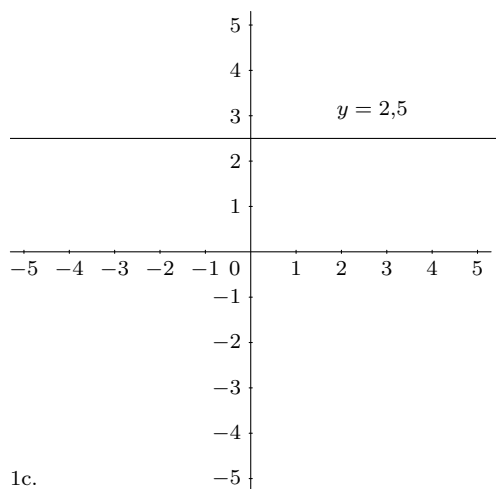
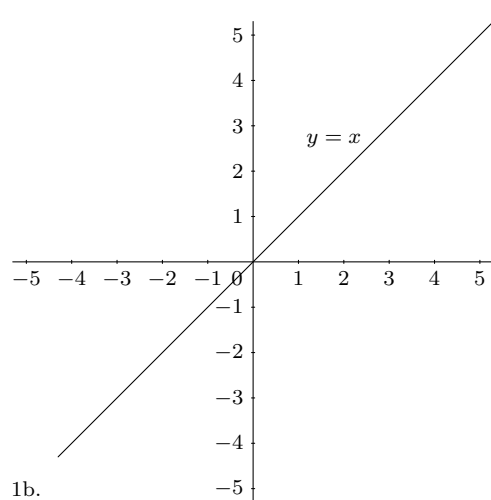
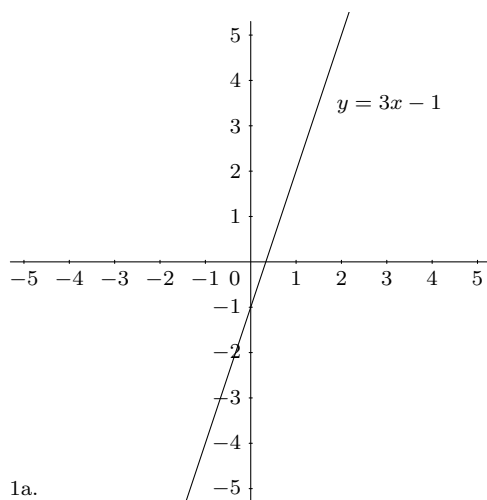
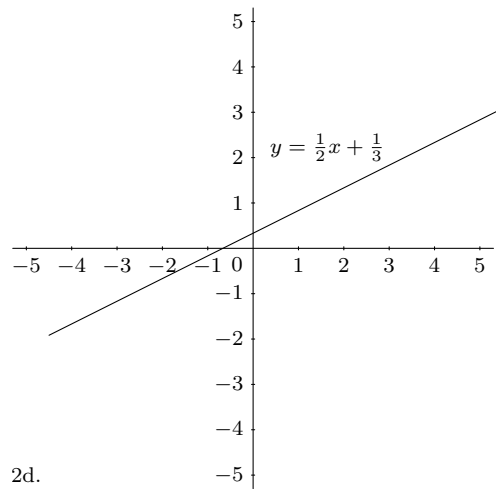
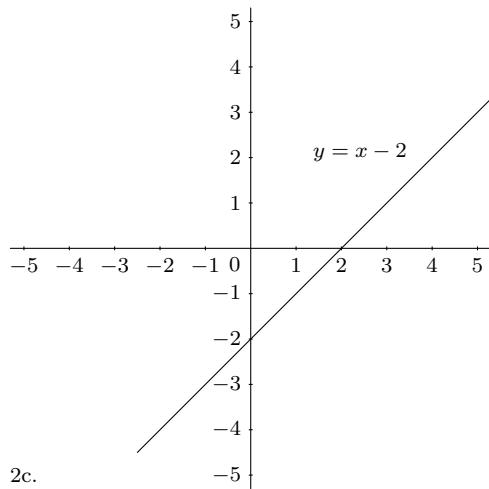
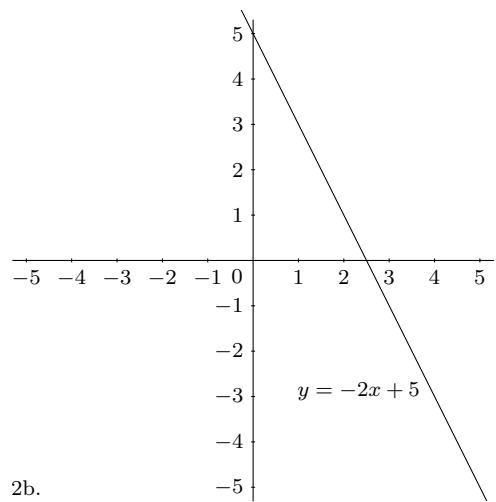
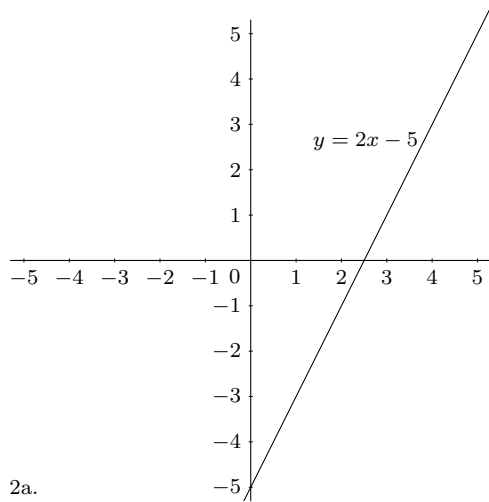
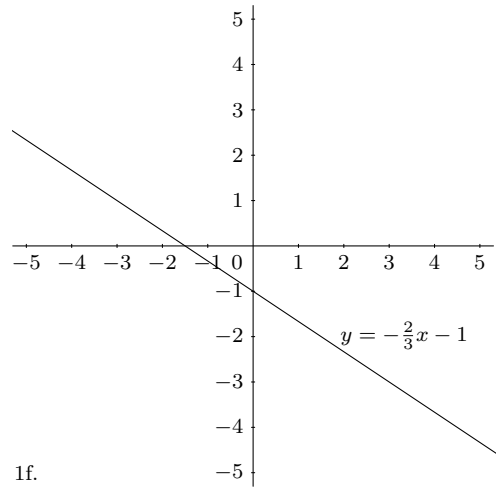
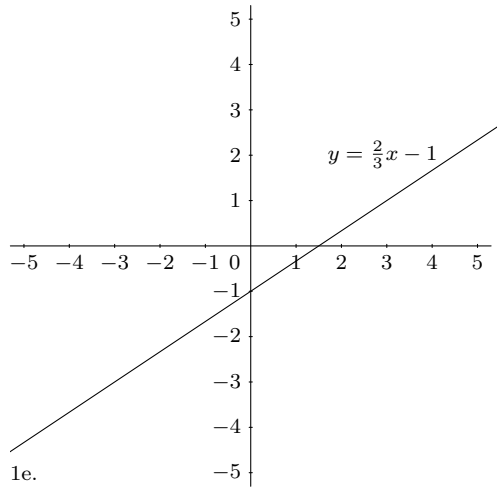

Uitwerkingen hoofdstuk 9

9.2.1

3. De lijn m door de punten $(-2,2)$ en $(4,-1)$ heeft helling:

$$\frac{y_2 - y_1}{x_2 - x_1} = \frac{-1 - 2}{4 - (-2)} = \frac{-3}{6} = -\frac{1}{2}$$

De vergelijking van m is dus van de vorm $y = -\frac{1}{2}x + b$.

Punt $(-2,2)$ ligt op m , invullen geeft $2 = -\frac{1}{2} \cdot (-2) + b$, dus $b = 1$.

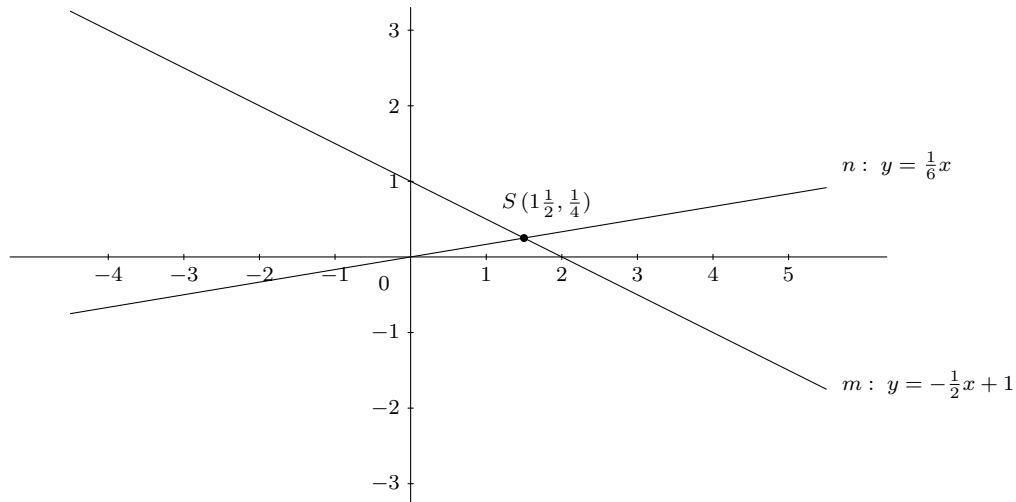
Conclusie: lijn m heeft vergelijking $y = -\frac{1}{2}x + 1$.

De lijn n door de punten $(0,0)$ en $(6,1)$ heeft helling:

$$\frac{y_2 - y_1}{x_2 - x_1} = \frac{1 - 0}{6 - 0} = \frac{1}{6}$$

De vergelijking van n is $y = \frac{1}{6}x + b$. Punt $(0,0)$ ligt op m , dus $b = 0$.

Conclusie: lijn n heeft vergelijking $y = \frac{1}{6}x$.

De x -coördinaat van het snijpunt van m en n volgt uit $\frac{1}{6}x = -\frac{1}{2}x + 1$:

$$\frac{1}{6}x = -\frac{1}{2}x + 1 \quad \{\text{maal } 6\}$$

$$\Leftrightarrow x = -3x + 6$$

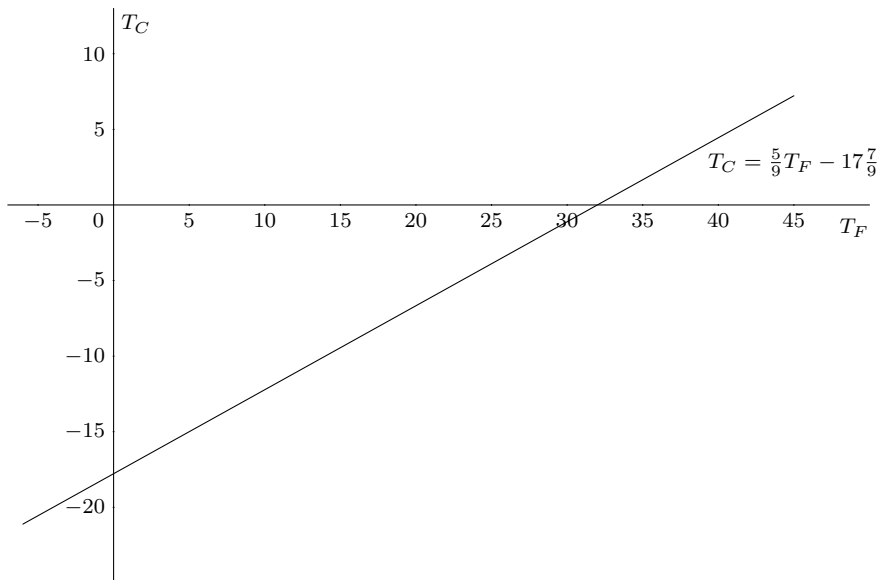
$$\Leftrightarrow 4x = 6$$

$$\Leftrightarrow x = 1\frac{1}{2}$$

Dan geldt voor de y -coördinaat van het snijpunt $y = \frac{1}{6} \cdot 1\frac{1}{2} = \frac{1}{6} \cdot \frac{3}{2} = \frac{1}{4}$.

Dus voor het snijpunt S van m en n geldt: $S = (1\frac{1}{2}, \frac{1}{4})$.

$$\begin{aligned}
 4. \quad & T_F = 1,8T_C + 32 && \{32 \text{ naar links en links en rechts verwisselen}\} \\
 & \Leftrightarrow 1,8T_C = T_F - 32 && \{\text{maal } 10\} \\
 & \Leftrightarrow 18T_C = 10T_F - 320 \\
 & \Leftrightarrow T_C = \frac{10}{18}T_F - \frac{320}{18} \\
 & \Leftrightarrow T_C = \frac{5}{9}T_F - 17\frac{7}{9}
 \end{aligned}$$

5. a. De lijn m gaat door $(0,2)$ en $(1,0)$ en heeft dus helling $\frac{0-2}{1-0} = -2$.
Invullen van $(0,2)$ geeft als vergelijking $y = -2x + 2$.
Daarbij hoort de functie $f(x) = -2x + 2$.
- b. De lijn n loopt horizontaal en heeft dus helling 0. De vorm van de vergelijking is dan $y = b$.
Invullen van $(0, -2)$ geeft als vergelijking $y = -2$.
Daarbij hoort de constante functie $f(x) = -2$.
- c. De lijn p bestaat uit alle punten met x -cördinaat 3. De vergelijking van de lijn is $x = 3$.
Bij een functie f hoort bij elke x precies één waarde $f(x)$ en in dit geval horen bij $x = 3$ oneindig veel waarden. Bij deze lijn hoort dus *geen* functie.
De lijn heeft ook geen helling. Zo liggen de punten $(3,0)$ en $(3,1)$ op de lijn en de formule voor de helling geeft dan $\frac{1-0}{3-3}$ en dat bestaat niet.
- d. De lijn q gaat door $(0, -1)$ en $(2,0)$ en heeft helling $\frac{0-(-1)}{2-0} = \frac{1}{2}$.
Invullen van $(0, -1)$ in $y = \frac{1}{2}x + b$ levert als vergelijking $y = \frac{1}{2}x - 1$.
Daarbij hoort de functie $f(x) = \frac{1}{2}x - 1$.

9.3.1

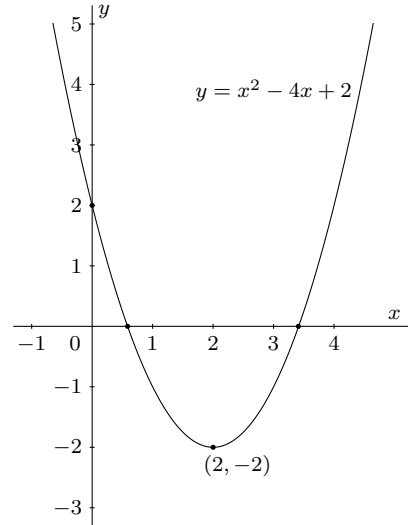
1a. $f(x) = x^2 - 4x + 2$

$$\begin{aligned} & x^2 - 4x + 2 \quad \{\text{kwadraatafsplitsen}\} \\ = & (x - 2)^2 - 4 + 2 \\ = & (x - 2)^2 - 2 \end{aligned}$$

Dus $f(x) = (x - 2)^2 - 2$ (grafiek is dalparabool).symmetrieas: $x = 2$ minimum: $y = -2$ (voor $x = 2$)

nulpunten:

$$\begin{aligned} & (x - 2)^2 = 2 \\ \Leftrightarrow & x - 2 = \pm\sqrt{2} \\ \Leftrightarrow & x = 2 + \sqrt{2} \vee x = 2 - \sqrt{2} \end{aligned}$$

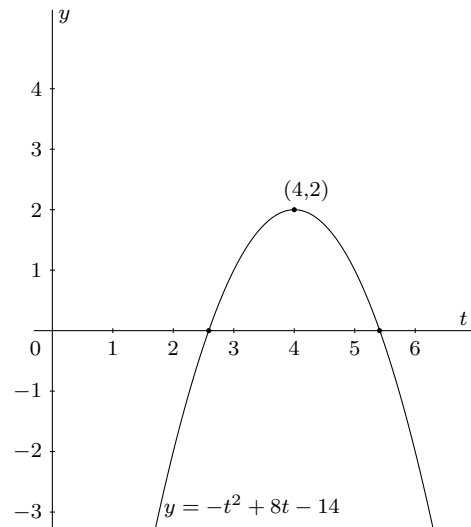
1b. $f(t) = -t^2 + 8t - 14$

$$\begin{aligned} & -t^2 + 8t - 14 \quad \{- \text{ buiten haakjes}\} \\ = & -[t^2 - 8t + 14] \quad \{\text{kwadraatafsplitsen}\} \\ = & -[(t - 4)^2 - 2] \\ = & -(t - 4)^2 + 2 \end{aligned}$$

Dus $f(t) = -(t - 4)^2 + 2$ (bergparabool).symmetrieas: $t = 4$ maximum: $y = 2$ (voor $t = 4$)

nulpunten:

$$\begin{aligned} & (t - 4)^2 = 2 \\ \Leftrightarrow & t - 4 = \pm\sqrt{2} \\ \Leftrightarrow & t = 4 + \sqrt{2} \vee t = 4 - \sqrt{2} \end{aligned}$$

1c. $f(r) = r^2 - 6r - 11$

$$\begin{aligned} & r^2 - 6r - 11 \quad \{\text{kwadraatafsplitsen}\} \\ &= (r - 3)^2 - 9 - 11 \\ &= (r - 3)^2 - 20 \end{aligned}$$

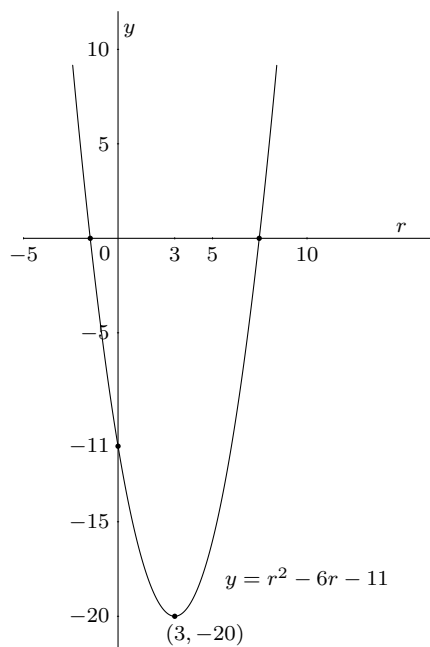
Dus $f(r) = (r - 3)^2 - 20$ (dalparabool).

symmetrieas: $r = 3$

minimum: $y = -20$ (voor $r = 3$)

nulpunten:

$$\begin{aligned} & (r - 3)^2 = 20 \\ \Leftrightarrow & r - 3 = \pm\sqrt{20} \\ \Leftrightarrow & r = 3 + 2\sqrt{5} \vee r = 3 - 2\sqrt{5} \end{aligned}$$

1d. $f(a) = a^2 + a + 1$

$$\begin{aligned} & a^2 + a + 1 \quad \{\text{kwadraatafsplitsen}\} \\ &= \left(a + \frac{1}{2}\right)^2 - \frac{1}{4} + 1 \\ &= \left(a + \frac{1}{2}\right)^2 + \frac{3}{4} \end{aligned}$$

Dus $f(a) = \left(a + \frac{1}{2}\right)^2 + \frac{3}{4}$ (dalparabool).

symmetrieas: $a = -\frac{1}{2}$

minimum: $y = \frac{3}{4}$ (voor $a = -\frac{1}{2}$)

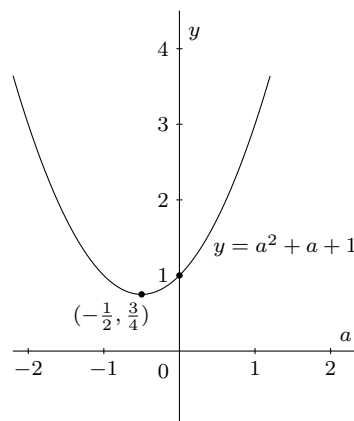
nulpunten:

$$\left(a + \frac{1}{2}\right)^2 = -\frac{3}{4}$$

Deze vergelijking heeft geen oplossing.

De functie heeft geen nulpunten.

(Zie ook de grafiek, $f(a) \geq \frac{3}{4}$.)

1e. $f(x) = x^2 + 7x + 12$

De grafiek is een dalparabool.

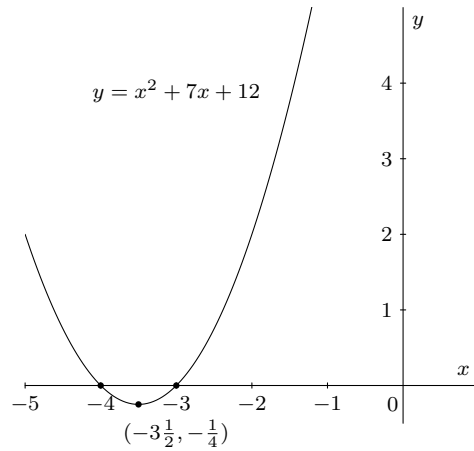
Uit $x^2 + 7x + 12 = (x + 3)(x + 4)$ volgt:

$$f(x) = (x + 3)(x + 4)$$

nulpunten: $x = -3$ en $x = -4$

symmetrieas: $x = -3\frac{1}{2}$ (tussen de nulpunten)

minimum: $f(-3\frac{1}{2}) = -\frac{1}{2} \cdot \frac{1}{2} = -\frac{1}{4}$

1f. $f(x) = -x^2 + 7x - 10$

De grafiek is een bergparabool.

Uit

$$-x^2 + 7x - 10 = -(x^2 - 7x + 10) = -(x - 2)(x - 5)$$

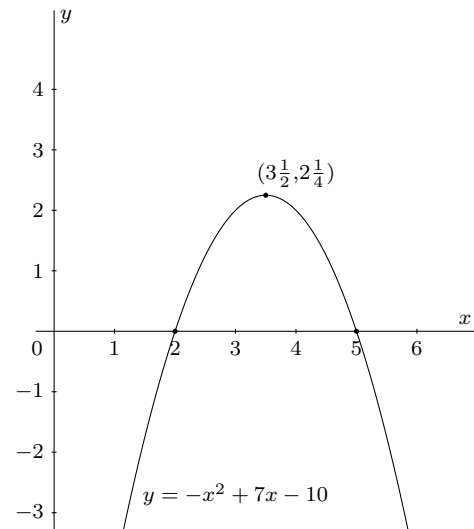
volgt:

$$f(x) = -(x - 2)(x - 5)$$

nulpunten: $x = 2$ en $x = 5$

symmetrieas: $x = 3\frac{1}{2}$ (tussen de nulpunten)

maximum: $f(3\frac{1}{2}) = -(1\frac{1}{2})(-1\frac{1}{2}) = \frac{3}{2} \cdot \frac{3}{2} = \frac{9}{4} = 2\frac{1}{4}$

2a. $f(x) = 2x^2 - 4x - 6$

$$\begin{aligned} & 2x^2 - 4x - 6 \\ &= 2[x^2 - 2x - 3] \quad \{\text{kwadraatafsplitsen}\} \\ &= 2[(x-1)^2 - 1 - 3] \\ &= 2[(x-1)^2 - 4] \\ &= 2(x-1)^2 - 8 \end{aligned}$$

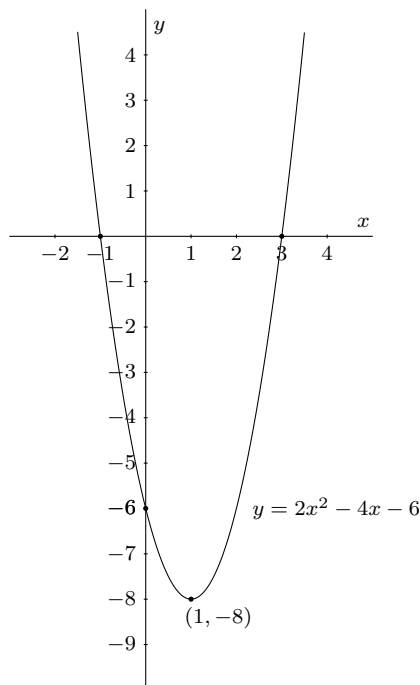
Dus $f(x) = 2(x-1)^2 - 8$ (dalparabool).

symmetrieas: $x = 1$

minimum: $y = -8$ (voor $x = 1$)

nulpunten:

$$\begin{aligned} & 2(x-1)^2 = 8 \\ \Leftrightarrow & x-1 = \pm\sqrt{4} \\ \Leftrightarrow & x = -1 \vee x = 3 \end{aligned}$$

2b. $f(x) = -2x^2 - 4x + 6$

$$\begin{aligned} & -2x^2 - 4x + 6 \\ &= -2[x^2 + 2x - 3] \quad \{\text{kwadraatafsplitsen}\} \\ &= -2[(x+1)^2 - 1 - 3] \\ &= -2[(x+1)^2 - 4] \\ &= -2(x+1)^2 + 8 \end{aligned}$$

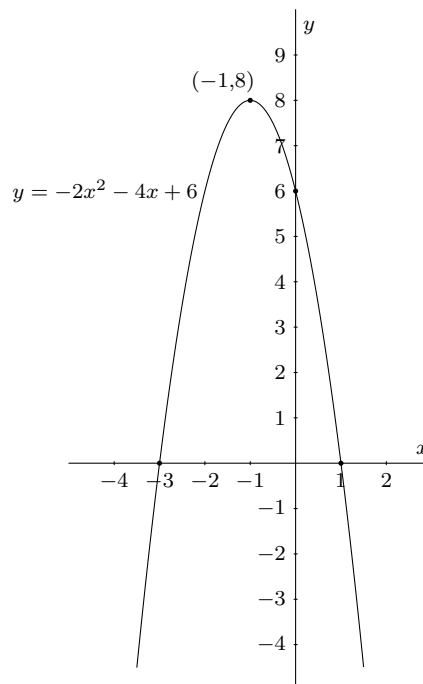
Dus $f(x) = -2(x+1)^2 + 8$ (bergparabool).

symmetrieas: $x = -1$

maximum: $y = 8$ (voor $x = -1$)

nulpunten:

$$\begin{aligned} & 2(x+1)^2 = 8 \\ \Leftrightarrow & x+1 = \pm\sqrt{4} \\ \Leftrightarrow & x = -3 \vee x = 1 \end{aligned}$$

Merk op dat de grafiek van opgave 2b ontstaat uit die van opgave 2a door puntspiegelen in de oorsprong: punt (x, y) ligt op de bovenste grafiek als punt $(-x, -y)$ op de onderste grafiek ligt. Als je in $y = 2x^2 - 4x - 6$ de x door $-x$ en de y door $-y$ vervangt, dan krijg je: $-y = 2(-x)^2 - 4 \cdot -x - 6$, dus inderdaad $y = -2x^2 - 4x + 6$.

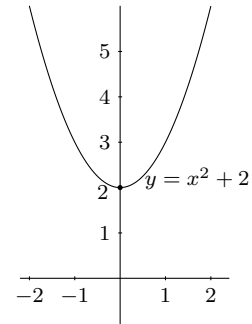
2c. $f(x) = x^2 + 2$

De grafiek wordt verkregen uit die van $y = x^2$ door over afstand 2 naar boven te verschuiven.

symmetrieas: $x = 0$

minimum: 2

Er zijn geen nulpunten.

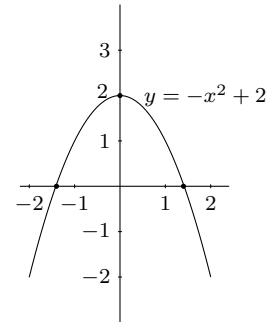
2d. $f(x) = -x^2 + 2$

De grafiek wordt verkregen uit die van $y = -x^2$ door over afstand 2 naar boven te verschuiven.

symmetrieas: $x = 0$

maximum: 2

nulpunten: $x = -\sqrt{2}$ en $x = \sqrt{2}$.

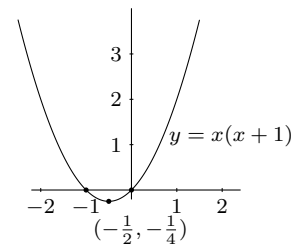

2e. $f(x) = x(x + 1)$

De nulpunten zijn $x = 0$ en $x = -1$.

De symmetrieas ligt daartussen: $x = -\frac{1}{2}$

minimum: $f(-\frac{1}{2}) = -\frac{1}{2} \cdot \frac{1}{2} = -\frac{1}{4}$

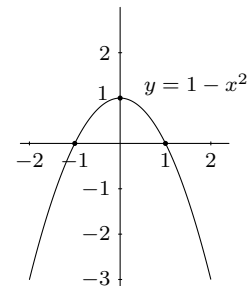
2f. $f(x) = 1 - x^2$

Herschrijf als $f(x) = 1 - x^2 = (1 + x)(1 - x)$

De nulpunten zijn $x = -1$ en $x = 1$.

De symmetrieas ligt daartussen: $x = 0$

maximum: $f(0) = 1$

Merk op dat deze grafiek hetzelfde is als die in opgave 2d, afgezien van een verschuiving over 1 naar beneden.

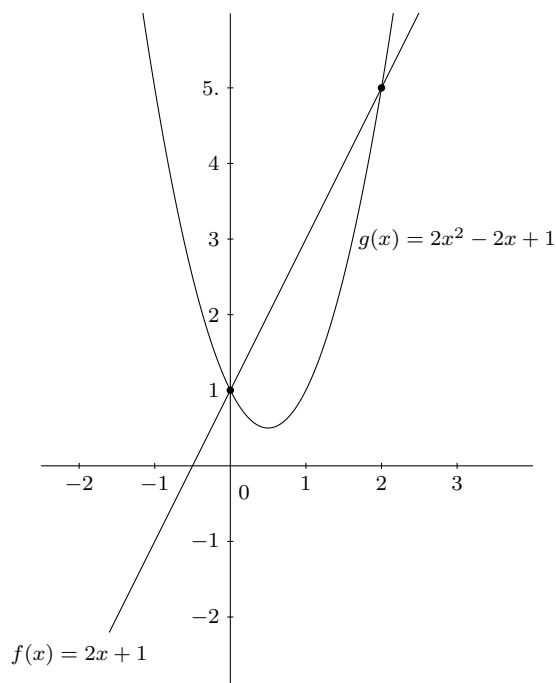
3a. $f(x) = 2x + 1$ heeft als grafiek een rechte lijn met helling 2.

Uit $f(-1) = -2 + 1 = -1$ en $f(1) = 2 \cdot 1 + 1 = 3$ volgt dat de grafiek door de punten $(-1, -1)$ en $(1, 3)$ gaat.

De grafiek van $g(x) = 2x^2 - 2x + 1$ heeft als grafiek een dalparabool. Kwadraatafsplitsen levert:

$$2x^2 - 2x + 1 = 2\left[x^2 - x + \frac{1}{2}\right] = 2\left[\left(x - \frac{1}{2}\right)^2 + \frac{1}{4}\right] = 2\left(x - \frac{1}{2}\right)^2 + \frac{1}{2}$$

De symmetrieas is $x = \frac{1}{2}$, de top is $(\frac{1}{2}, \frac{1}{2})$ en er zijn geen nulpunten.

3b. Voor snijpunten moet gelden $g(x) = f(x)$:

$$2x^2 - 2x + 1 = 2x + 1$$

$$\Leftrightarrow 2x^2 - 4x = 0$$

$$\Leftrightarrow 2x(x - 2) = 0$$

$$\Leftrightarrow x = 0 \vee x = 2$$

Omdat $f(0) = 1$ en $f(2) = 5$, zijn de snijpunten $(0, 1)$ en $(2, 5)$.

3c. De ongelijkheid is $g(x) \leq f(x)$. Uit de grafiek blijkt dat de grafiek van g onder de grafiek van f ligt op het interval $[0, 2]$. Dus geldt:

$$2x^2 - 2x + 1 \leq 2x + 1 \Leftrightarrow 0 \leq x \leq 2$$

9.4.1

1a. $f(x) = x^2 - 4x + 3$ op $[0, 2]$

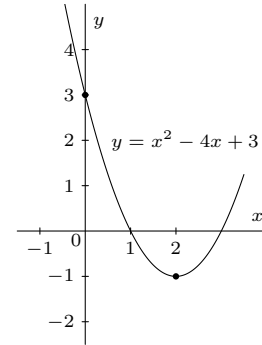
Door kwadraatafsplitsen vind je:

$$f(x) = x^2 - 4x + 3 = (x - 2)^2 - 4 + 3 = (x - 2)^2 - 1$$

De grafiek van f is dus een dalparabool met minimum -1 voor $x = 2$.

Op het interval $[0, 2]$ wordt het minimum aangenomen in 2 .

Verder is $f(0) = 3$, dus het bereik is $[-1, 3]$, zie ook de grafiek hiernaast.

1b. $f(x) = \frac{0,4x - 1}{3}$ op $\langle 0, 3 \rangle$

Schrijf het domein $0 < x \leq 3$ als volgt om:

$$\begin{aligned} 0 < x \leq 3 & \quad \{\text{maal } 0,4\} \\ \Leftrightarrow 0 < 0,4x \leq 1,2 & \quad \{\text{min } 1\} \\ \Leftrightarrow -1 < 0,4x - 1 \leq 0,2 & \quad \{\text{deel door } 3, \text{ lees } 0,2 \text{ als } \frac{1}{5}\} \\ \Leftrightarrow -\frac{1}{3} < \frac{0,4x - 1}{3} \leq \frac{1}{15} & \end{aligned}$$

Blijkbaar is het bereik $\langle -\frac{1}{3}, \frac{1}{15} \rangle$.

Je kunt dit ook vinden door te gebruiken dat de grafiek van f een rechte lijn is.

Uit $f(0) = -\frac{1}{3}$ en $f(3) = \frac{1}{15}$ volgt dan hetzelfde resultaat.

1c. $f(x) = 2x + 1$ op $[0, 7]$

De grafiek van f is een stijgende rechte lijn (de helling is 2).

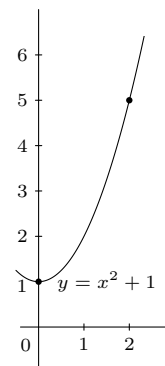
Uit $f(0) = 1$ en $f(7) = 15$ volgt dat het bereik $[1, 15]$ is.

1d. $f(x) = x^2 + 1$ op $[2, \infty)$

De grafiek van f is een dalparabool met minimum 1.

Op $[0, \infty)$ is de functie stijgend (zie de grafiek).

Samen met $f(2) = 5$ volgt hieruit dat het bereik $[5, \infty)$ is.

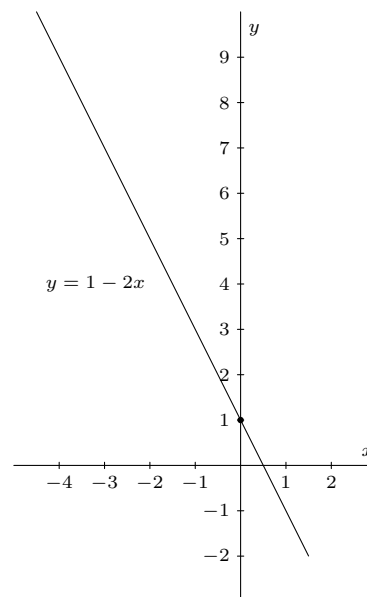

1e. $f(x) = 1 - 2x$ op $\langle -\infty, 0]$

De grafiek van f is een dalende rechte lijn (helling -2).

Uit $f(0) = 1$ volgt dat het bereik $[1, \infty)$ is.

Zie ook de grafiek.

f. $f(x) = -x^2 + 10$ op \mathbb{R}

De grafiek van f is een bergparabool met top $(0, 10)$.

Het maximum is dus 10 en dat levert als bereik $\langle -\infty, 10]$.

Of met deze afleiding:

$$\begin{aligned}
 & x^2 \geq 0 && \{\text{maal } -1, \text{ teken klappt om}\} \\
 \Leftrightarrow & -x^2 \leq 0 && \{\text{plus } 10\} \\
 \Leftrightarrow & -x^2 + 10 \leq 10 && \{\text{definitie interval}\} \\
 \Leftrightarrow & -x^2 + 10 \in \langle -\infty, 10] && \{f(x) = -x^2 + 10\} \\
 \Leftrightarrow & \text{Het domein van } f \text{ is } \langle -\infty, 10].
 \end{aligned}$$

9.5.1

1a. $y = \frac{4}{x}$

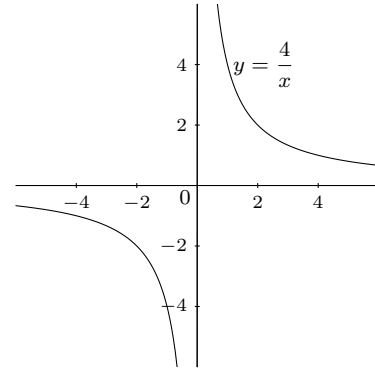
De noemer is 0 voor $x = 0$ en $\lim_{x \downarrow 0} \frac{4}{x} = \infty$ en $\lim_{x \uparrow 0} \frac{4}{x} = -\infty$

Dus $x = 0$ (de y -as) is verticale asymptoot.

$$\lim_{x \rightarrow \infty} \frac{4}{x} = \lim_{x \rightarrow -\infty} \frac{4}{x} = 0$$

Dus $y = 0$ (de x -as) is horizontale asymptoot.

In feite is de grafiek dezelfde als die van $y = \frac{1}{x}$, maar dan een factor 4 in de y -richting groter.

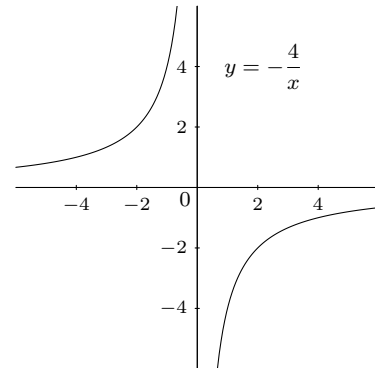

1b. $y = -\frac{4}{x}$

De grafiek hiervan is die van $y = \frac{4}{x}$ in de x -as gespiegeld.

Vervang je in $y = \frac{4}{x}$ de x door $-x$, dan krijg je inderdaad:

$$y = \frac{4}{-x} = -\frac{4}{x}$$

1c. $y = \frac{3x-1}{x-3}$

De noemer is 0 voor $x = 3$ en er geldt:

$$\lim_{x \downarrow 3} \frac{3x-1}{x-3} = \infty \text{ en } \lim_{x \uparrow 3} \frac{3x-1}{x-3} = -\infty$$

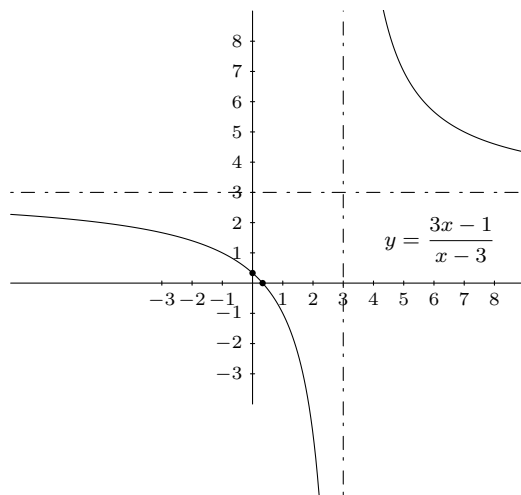
Dus de lijn $x = 3$ is verticale asymptoot.

$$\lim_{x \rightarrow \infty} \frac{3x-1}{x-3} = \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{3 - \frac{1}{x}}{1 - \frac{3}{x}} = \frac{3-0}{1-0} = 3$$

$$\text{Evenzo: } \lim_{x \rightarrow -\infty} \frac{3x-1}{x-3} = \lim_{x \rightarrow -\infty} \frac{3 - \frac{1}{x}}{1 - \frac{3}{x}} = \frac{3-0}{1-0} = 3$$

Dus $y = 3$ is horizontale asymptoot.

Snijpunt x -as: $(\frac{1}{3}, 0)$ en snijpunt y -as: $(0, \frac{1}{3})$.

1d. $y = \frac{x+3}{3-x}$

De noemer is 0 voor $x = 3$ en er geldt:

$$\lim_{x \downarrow 3} \frac{x+3}{3-x} = -\infty \text{ en } \lim_{x \uparrow 3} \frac{x+3}{3-x} = \infty$$

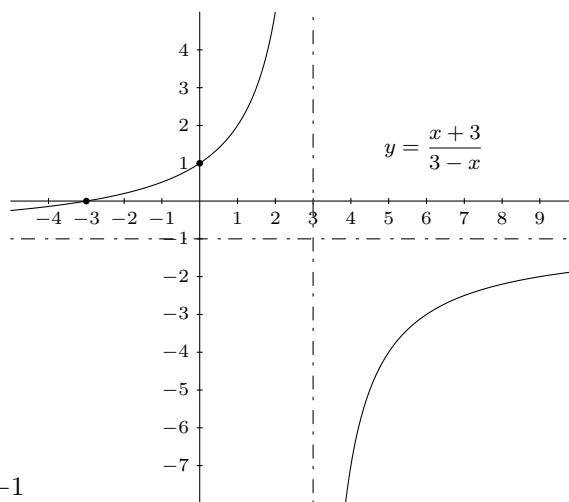
Dus lijn $x = 3$ is verticale asymptoot.

$$\lim_{x \rightarrow \infty} \frac{x+3}{3-x} = \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{1 + \frac{3}{x}}{\frac{3}{x} - 1} = \frac{1+0}{0-1} = -1$$

$$\text{Evenzo: } \lim_{x \rightarrow -\infty} \frac{x+3}{3-x} = \lim_{x \rightarrow -\infty} \frac{1 + \frac{3}{x}}{\frac{3}{x} - 1} = \frac{1+0}{0-1} = -1$$

Dus $y = -1$ is horizontale asymptoot.

Snijpunt x -as: $(-3,0)$ en snijpunt y -as: $(0,1)$.

1e. $y = 2 - \frac{1}{2x-1}$

De noemer is 0 voor $x = \frac{1}{2}$ en er geldt:

$$\lim_{x \downarrow \frac{1}{2}} 2 - \frac{1}{2x-1} = -\infty$$

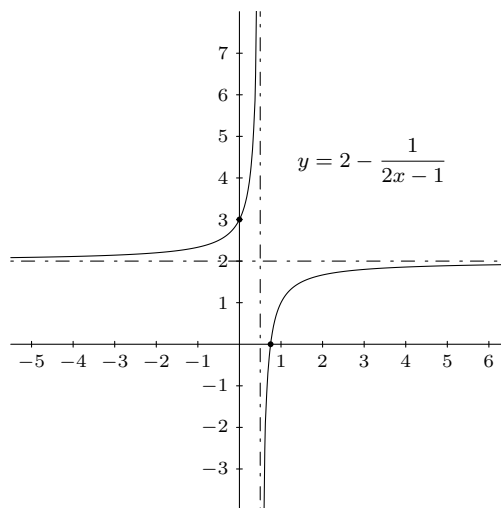
$$\lim_{x \uparrow \frac{1}{2}} 2 - \frac{1}{2x-1} = \infty$$

Dus de lijn $x = \frac{1}{2}$ is verticale asymptoot.

$$\lim_{x \rightarrow \infty} 2 - \frac{1}{2x-1} = 2 \text{ en } \lim_{x \rightarrow -\infty} 2 - \frac{1}{2x-1} = 2$$

Dus de lijn $y = 2$ is horizontale asymptoot.

Snijpunt y -as: $(0,3)$ en snijpunt x -as: $(\frac{3}{4},0)$.

1f. $y = 3 + \frac{1}{1-x}$

De noemer is 0 voor $x = 1$ en er geldt:

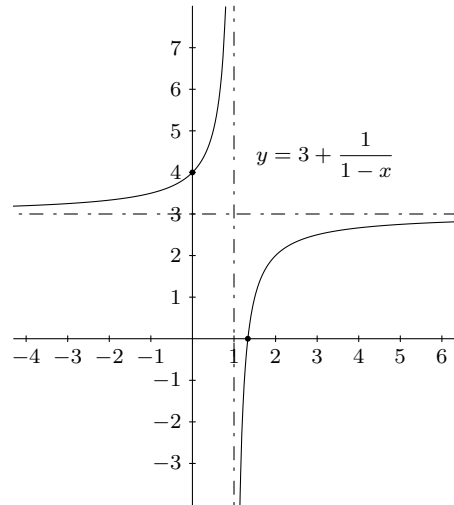
$$\lim_{x \downarrow 1} 3 + \frac{1}{1-x} = -\infty \text{ en } \lim_{x \uparrow 1} 3 + \frac{1}{1-x} = \infty$$

Dus de lijn $x = 1$ is verticale asymptoot.

$$\lim_{x \rightarrow \infty} 3 + \frac{1}{1-x} = 3 \text{ en } \lim_{x \rightarrow -\infty} 3 + \frac{1}{1-x} = 3$$

Dus de lijn $y = 3$ is horizontale asymptoot.

Snijpunt y -as: $(0,4)$ en snijpunt x -as: $(\frac{4}{3},0)$.

2.

a. $\lim_{x \downarrow 1} \frac{1}{x-1} = \infty$

d. $\lim_{x \downarrow 0} \frac{1}{x-1} = \frac{1}{0-1} = -1$

b. $\lim_{x \downarrow 1} \frac{1}{1-x} = -\infty$

e. $\lim_{x \rightarrow \infty} \frac{2x-1}{1-x} = \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{2 - \frac{1}{x}}{\frac{1}{x} - 1} = \frac{2-0}{0-1} = -2$

c. $\lim_{x \uparrow 1} \frac{1}{x-1} = -\infty$

f. $\lim_{x \rightarrow -\infty} \frac{1-2x}{x+2} = \lim_{x \rightarrow -\infty} \frac{\frac{1}{x} - 2}{1 + \frac{2}{x}} = \frac{0-2}{1+0} = -2$

3a.

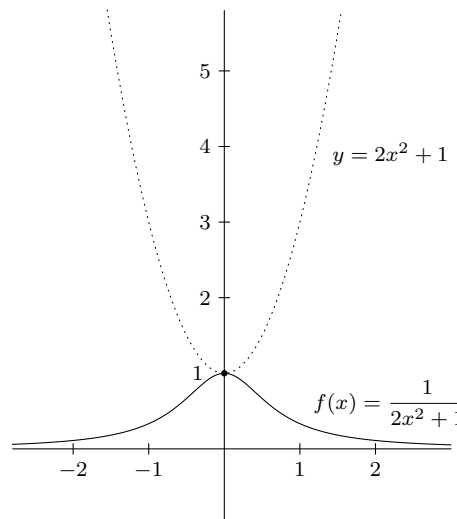
De grafiek van $y = 2x^2 + 1$ is een dalparabool met minimum 1 voor $x = 0$.

3b.

De grafiek van $f(x) = \frac{1}{2x^2 + 1}$ volgt uit die van de parabool.

3c.

Het maximum van f is gelijk is aan het omgekeerde van het minimum van de parabool, dus 1 (zie ook de grafiek).

4. De grafiek van $V = \frac{1}{t^2 - 2t}$

We bekijken als hulpfunctie $h(t) = t^2 - 2t$, dan is $V = \frac{1}{h(t)}$. De grafiek van h is gestippeld getekend.

De nulpunten van h volgen uit $t^2 - 2t = t(t - 2) = 0$, dus $t = 0$ en $t = 2$. Dit zijn de verticale asymptoten van V .

De snijpunten van de grafieken van h en V vind je uit de vergelijking $h(t) = \frac{1}{h(t)}$.

Deze is equivalent met $h(t)^2 = 1$, dus $h(t) = 1 \vee h(t) = -1$. Uitwerking geeft:

$$\begin{array}{lll} t^2 - 2t = 1 & \vee & t^2 - 2t = -1 & \{\text{kwadraatafsplitsen}\} \\ (t - 1)^2 = 2 & \vee & (t - 1)^2 = 0 \\ t = 1 \pm \sqrt{2} & \vee & t = 1 \end{array}$$

De snijpunten zijn dus $(1 - \sqrt{2}, 1)$, $(1 + \sqrt{2}, 1)$ en $(1, -1)$.

De x -as is horizontale asymptoot en op interval $\langle 0, 2 \rangle$ heeft V als maximum -1 .

